

100029

دانشگاه پیام نور - دبیرستان شهر مهاباد
پهانی نشرویات

شماره ثبت	PIR
شماره دوره ثبت	۷۴۸
شماره کتورت	۸۶/۵۳

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

گروه زبانشناسی و زبان انگلیسی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته آموزش زبان فارسی

عنوان پایان نامه:

مقایسه مهارت‌های نوشتاری دانش‌آموزان دوزبانه (کرد و ترک‌زبان) پایه‌های

چهارم و پنجم دبستان شهر مهاباد

استاد راهنما:

دکتر مرضیه عارفی

استاد مشاور:

دکتر بهمن زندی

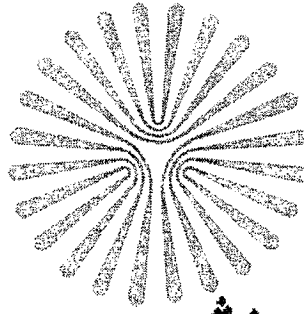
پژوهشگر:

قرنی امین پور

تیر، ۱۳۸۶

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۰

۱۰۵۰۴۹

دانشگاه پیام نور
په

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان:

مقایسه مهارت‌های نوشتاری دانش آموزان دوزبانه (کرد و ترک زبان)

پایه‌های چهارم و پنجم دوره ابتدایی شهرستان مهاباد

تاریخ دفاع ۸۶/۴/۵

اعضای هیات داوران:

نمره: $\frac{۱۹}{۱۰۰}$ درجه: کام
نورزده تمام

نام و نام خانوادگی	هیات داوران	مرتبۀ علمی	امضاء
۱- خانم دکتر مرضیه عارفی	استاد راهنما	استاد	
۲- آقای دکتر بهمن زندی	استاد مشاور	دانشیار	
۳- آقای دکتر حسین قاسم پور	استاد داور	استاد	
۴- خانم دکتر بلقیس روشن	نماینده گروه	استاد	

۱۰۵۰۴۹

تقدیم به

خانواده‌ام

که همواره مشوق و پشتیبان من بوده‌اند.

تشکر و قدردانی

در اجرای هرکار تحقیقی یک نفر به عنوان محقق در رأس کار قرار دارد. اما افراد زیادی جهت اجرا و کسب نتیجه مطلوب از تحقیق، او را یاری خواهند کرد. تحقیق حاضر نیز به کمک تعداد زیادی از اساتید محترم راهنما و مشاور، همکاران فرهنگی و دوستان به پایان رسیده است. در این جا لازم می‌دانم از کلیه کسانی که در این تحقیق بنده را یاری داده اند خصوصاً **خانم دکتر عارفی** که با راهنمایی‌های مستمر و دلسوزانه خود موجب شدند تا کار خود را به پایان برسانم تشکر می‌نمایم. باشد این تحقیق در آینده موجب پیش‌برد اهداف عالی آموزش و پرورش گردد و نیز خدمتی به دانش‌آموزان و اولیاء تعلیم و تربیت ایران سرافراز باشد.

قرنی امین پور

چکیده

«زبان یک وسیله‌ی ارتباطی است» این ساده‌ترین تعریف برای زبان می‌باشد. زبان علاوه بر نقش ارتباطی که بر عهده دارد، وسیله‌ای برای بیان افکار و عقاید، انتقال دانش، بیان احساسات و در نهایت حفظ و انتقال دست‌آوردهای بشری می‌باشد. حال اگر در جامعه‌ای زبان نقش و وظیفه‌ی اخیر خود را به خوبی انجام ندهد باید انتظار داشت آن جامعه دچار رکود شود و از سرعت پیشرفت آن کاسته شود. جامعه‌ی ایران به لحاظ چند زبانی بودن با یک سری مشکلات مخصوص به خود دست و پنجه نرم می‌کند؛ و مطالعات زیادی در زمینه زبان و دوزبانگی در ایران صورت گرفته است. پژوهش حاضر نیز به یکی از جنبه‌های تاثیر دوزبانگی پرداخته به امید این‌که در آینده مجموع این مطالعات که تولید علم در این زمینه منجر گردیده به تصمیم‌گیری‌های درست در برنامه‌ریزی آموزش و پرورش کمک نماید و باعث کاهش مشکلات در مناطق دوزبانه گردد.

فرضیه‌ها: فرضیه اول، تفاوت بین کودکان دو زبانه (کرد- فارس) و دوزبانه (ترک - فارس) در مهارت نوشتارشان وجود دارد. فرضیه دوم، گذراندن دوره‌ی آمادگی (یک ماهه و یک ساله) بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دوزبانه تأثیر دارد. فرضیه سوم، بین سواد والدین و مهارت نوشتاری کودکان دوزبانه رابطه وجود دارد. فرضیه چهارم شغل والدین بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دوزبانه تأثیر دارد. فرضیه پنجم، بین توانایی نوشتاری کودکان دو زبانه و جنسیت رابطه وجود دارد.

جامعه‌ی آماری این پژوهش از میان کلیه دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم (دختر و پسر) سطح شهر مهاباد در سال تحصیلی ۸۵-۸۶ مشغول به تحصیل بودند، تعداد ۳۱۵ نفر کرد زبان را به صورت خوشه‌ای تصادفی انتخاب کردیم و تعداد ۵۰ نفر دانش‌آموز ترک زبان را به صورت استعلام از اداره‌ی آموزش و پرورش انتخاب نمودیم. دلیل شیوه‌ی انتخاب اخیر معدود بودن دانش‌آموزان ترک زبان در شهر مهاباد می‌باشد. لازم به ذکر است تعداد دانش‌آموزان دختر ۱۹۱ (کرد ۱۶۶، ترک ۲۵) نفر و تعداد دانش‌آموزان پسر ۱۲۴ (کرد ۱۴۹، ترک ۲۵) نفر می‌باشد.

روش و ابزار تحقیق: دانش‌آموزان انتخاب تصویر آشنا از یک منظره‌ی شهری را مشاهده کرده و با استفاده از گنجینه لغات خود درباره‌ی این تصویر انشایی نوشتند. نوشته را روی برگه‌های که از طرف محقق در اختیار آنان قرار داده شده بود نوشتند. زمان اختصاص یافته ۳۰ دقیقه می‌باشد.

برای گردآوری اطلاعات جمعیت شناختی از قبیل سواد والدین، شغل والدین و... از پرسشنامه استفاده گردید.

اصلاح نوشته‌ی دانش‌آموزان به این ترتیب بود که ابتدا متن از لحاظ نوشتن جملات ساده و جملات پیچیده مورد ارزیابی قرار می‌گرفت (بازدهی زبانی)؛ به این نحو جملاتی که از ترکیب چند کلمه به علاوه یک فعل تشکیل شده‌اند، یک جمله ساده را به وجود می‌آورند. و جملاتی که از ترکیب دو یا چند جمله ساده تشکیل شده و به وسیله کلمات ربط (و، تا، که، ولی، اما و...) به هم مربوط شده‌اند، جمله‌های پیچیده تلقی می‌شوند. در مرحله‌ی بعدی اصلاح کل متن را بر اساس موارد مطرح شده در ذیل مورد ارزیابی قرار داده و به نوشته‌ها نمره تعلق می‌گیرد (طرح‌واره‌ی کلی). ۱- تعداد ایده‌هایی که معرفی می‌شوند. ۲- رشد و گسترش این ایده‌ها. ۳- توالی مطالب. ۴- ارتباط بین ایده‌های مطرح شده در متن. ۵- و چگونگی خاتمه دادن به نوشتار. نوشتار دانش‌آموز از ۱ تا ۵ رتبه بندی می‌شود (ضعیف، متوسط، خوب، خیلی خوب، عالی). قضاوت در مورد طرح کلی نوشتاری از ۵ ضابطه‌ای که (زیلیرمایر ۱۹۹۱) که معرفی نموده، مورد استفاده قرار گرفته است.

در تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. در تجزیه تحلیل داده‌ها به روش استنباطی از نرم افزار spss.11 استفاده شد. آزمون One-Way و ANOVA و همچنین Tukey برای تجزیه و تحلیل و مقایسه متغیرها مورد استفاده قرار گرفت.

نتیجه تحقیق: پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی فرضیه‌های مطرح شده در این پژوهش مشخص گردید که دانش‌آموزان دوزبانه کرد و ترک از لحاظ مهارت نوشتاری با هم اختلاف بارزی ندارند، و می‌توان گفت که در یک سطح قرار دارند. و به لحاظ گذراندن دوره‌ی آمادگی، تفاوتی میان کودکان دوزبانه (کرد و ترک) که این دوره‌ها گذرانده‌اند و دانش‌آموزانی که این دوره را نگذرانده‌اند وجود ندارد. در زمینه سواد والدین می‌توان اشاره کرد که دانش‌آموزانی که پدران آنها از تحصیلات دانشگاهی برخوردارند با دانش‌آموزانی که پدران آنها بی‌سواد هستند در نوشتن جملات پیچیده تفاوت وجود دارد. شغل والدین و سطح درآمد خانواده‌های

دوزبانه نیز در مهارت نوشتار دانش‌آموزان دوزبانه تأثیر گذار نیست. متغیر جنسیت با سطح معنی داری ($P > 0000$) نشان داد که دختران از پسران در زمینه مهارت نوشتاری پیشی گرفته و از توانایی بالاتری برخوردارند.

نتیجه کلی: با توجه به نتایج فوق می‌توان چنین نتیجه گرفت که دانش‌آموزان دوزبانه (کرد و ترک) در زمینه مهارت نوشتار در سطح قرار دارند و اگر بخواهیم به این نکته دست پیدا بکنیم که آنها در مهارت نوشتار در سطح مطلوبی قرار دارند یا نه، باید آنها را با دانش‌آموزان یک زبانه مقایسه نمود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: طرح تحقیق
۲	مقدمه
۴	۱-۱ بیان مسأله تحقیق
۶	۲-۱ هدف‌های تحقیق
۶	۳-۱ هدف‌های جزئی
۶	۴-۱ سؤالات تحقیق
۷	۵-۱ فرضیه‌های تحقیق
۷	۶-۱ تعریف کلید واژه‌ها و اصطلاحات به‌کاررفته در تحقیق
۹	فصل دوم: مبانی نظری تحقیق
۱۰	مقدمه
۱۲	۱-۲ زبان
۱۳	۱-۱-۲ از زبان محصول یادگیری یا محصول توارث؟
۱۳	۲-۱-۲ نظریه‌ی یادگیری: توجه کنید، دیگران برای شما حرف می‌زنند.
۱۳	۳-۱-۲ نظریه‌ی ذاتی بودن: زن‌های شما، شما را به حرف زدن وامی‌دارند.
۱۴	۴-۱-۲ زبان: کنش متقابل بین توارث و محیط
۱۵	۵-۱-۲ مراحل زمانی فراگیری زبان
۱۶	۶-۱-۲ ارتباط و همبستگی مهارت‌های زبانی
۱۷	۷-۱-۲ زبان کردی
۱۷	۲-۲ دوزبانگی
۱۷	۱-۲-۲ تاریخچه مطالعات دوزبانگی
۱۸	۲-۲-۲ روش‌های دوزبانه شدن
۱۹	۳-۲-۲ تأثیر موقعیت‌های اجتماعی بر یادگیری زبان دوم
۱۹	۱-۳-۲ موقعیت طبیعی
۲۰	۲-۳-۲ موقعیت کلاس درس
۲۲	۴-۲-۲ ویژگی‌های افراد دوزبانه
۲۲	۵-۲-۲ آموزش و یادگیری زبان دوم
۲۴	۶-۲-۲ پیشینه ارائه الگوی برنامه‌ریزی آموزش زبان دوم
۳۲	۷-۲-۲ الگوی فطری‌گرایی (فرضیه‌درون‌نهاد کرشن)
۳۳	۸-۲-۲ الگوهای شناختی
۳۴	۹-۲-۲ الگوی پردازش توجه مک لالین

۳۴	۱۰-۲-۲ الگوهای ضمنی و صریح
۳۵	۱۱-۲-۲ الگوی ساختار گرایی اجتماعی
۳۵	۱۲-۲-۲ فرضیه‌ی کنش متقابل لانک
۳۵	۱۳-۲-۲ عوامل مؤثر در درجه‌ی تسلط بر زبان دوم
۳۶	۳-۲ نوشتن
۳۶	۱-۳-۲ اهمیت مهارت نوشتن
۳۷	۲-۳-۲ نوشتن و تفکر
۳۷	۳-۳-۲ نوشتن و مطالعه
۳۷	۴-۳-۲ نوشتن و مشارکت در اجتماع
۳۷	۵-۳-۲ ثبات شخصیت و نوشتن
۳۸	۶-۳-۲ نوشتن، ورود به دنیای اینترنت
۳۸	۷-۳-۲ جامعه گفتاری
۳۸	۸-۳-۲ نوشتن و آرامش
۳۹	۹-۳-۲ تمایزهای گفتن و نوشتن
۴۱	۱۰-۳-۲ مراحل نوشتن:
۴۱	۱۱-۳-۲ انواع نوشتن:
۴۲	۱۲-۳-۲ عوامل مؤثر در نوشتن
۴۶	۱۳-۳-۲ الگوی فرایند نوشتار هیز و فلاور
۴۷	۱۴-۳-۲ تحول بیان نوشتاری
۵۰	۱۵-۳-۲ مراحل یادگیری نوشتن در کودکان
۵۱	۱۶-۳-۲ پرورش مهارت نوشتن در کودکان
۵۳	۴-۲ خلاصه و نتیجه‌گیری فصل دوم
۵۴	فصل سوم: روش تحقیق
۵۵	مقدمه
۵۵	۱-۳ روش تحقیق
۵۶	۲-۳ روش اجرا و جمع‌آوری اطلاعات
۵۷	۳-۳ روایی و پایایی آزمون اجرا شده
۵۷	۴-۳ جامعه‌ی آماری و تعداد نمونه
۵۹	۵-۳ روش نمونه‌گیری
۵۹	۶-۳ توصیف ابزار گردآوری اطلاعات
۶۰	۷-۳ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۶۱	
۶۲	مقدمه
۶۳	۴-۱ یافته های توصیفی
۷۱	۴-۲ یافته های استنباطی
۷۲	۴-۲-۱ فرضیه اول
۷۳	۴-۲-۲ فرضیه دوم
۷۵	۴-۲-۳ فرضیه سوم
۷۸	۴-۲-۴ فرضیه چهارم
۸۰	۴-۲-۵ فرضیه پنجم

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۸۲	
۸۳	مقدمه
۸۴	۵-۱ فرضیه‌ی اول
۸۴	۵-۲ فرضیه‌ی دوم
۸۵	۵-۳ فرضیه سوم
۸۶	۵-۴ فرضیه چهارم
۸۶	۵-۵ فرضیه پنجم
۸۸	۵-۶ پیشنهادهای کاربردی
۸۹	۵-۶-۱ نکاتی که در طراحی فعالیت‌های نوشتاری مناسب برای فراگیران کوچک باید مد نظر قرار گیرند.
۹۰	۵-۷ پیشنهادهای پژوهشی
۹۱	محدودیت‌های تحقیق
۹۲	فهرست منابع
۹۵	پیوست‌ها

فهرست نمودارها

شماره نمودار	عنوان نمودار	صفحه
نمودار ۱-۴	زبان دانش‌آموزان مورد مطالعه	۶۳
نمودار ۲-۴	جنسیت دانش‌آموزان مورد مطالعه	۶۴
نمودار ۳-۴	سواد پدر دانش‌آموزان کرد زبان	۶۵
نمودار ۴-۴	سواد پدر دانش‌آموزان ترک زبان	۶۵
نمودار ۵-۴	سواد مادر دانش‌آموزان کرد زبان	۶۶
نمودار ۶-۴	سواد مادر دانش‌آموزان ترک زبان	۶۷
نمودار ۷-۴	شغل پدر دانش‌آموزان کرد زبان	۶۸
نمودار ۸-۴	شغل پدر دانش‌آموزان ترک زبان	۶۸
نمودار ۹-۴	شغل مادر دانش‌آموزان کرد زبان	۶۹
نمودار ۱۰-۴	شغل مادر دانش‌آموزان ترک زبان	۷۰
نمودار ۱۱-۴	دانش‌آموزان کرد زبان برحسب دوره‌ی آمادگی	۷۱
نمودار ۱۲-۴	دانش‌آموزان ترک زبان بر حسب دوره‌ی آمادگی	۷۱

فهرست جداول

شماره جدول	عنوان جدول	صفحه
۴۸	تحول جمله از سال اول تا سال پنجم	جدول شماره ۲-۱
۵۷	آمار کل دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم سطح شهرستان مهاباد	جدول شماره ۳-۱
۵۸	تعداد دانش‌آموزان دوره ابتدایی (پایه چهارم و پنجم) مورد مطالعه سطح شهر مهاباد	جدول شماره ۳-۲
۵۸	مدارس انتخاب شده برای انجام تحقیق (جامعه آماری)	جدول شماره ۳-۳
۶۳	تعداد دانش‌آموزان مورد مطالعه به تفکیک جنسیت و زبان	جدول شماره ۴-۱
۶۴	میزان سواد پدر دانش‌آموزان دوزبانه (کرد و ترک زبان)	جدول شماره ۴-۲
۶۶	میزان سواد مادر دانش‌آموزان دوزبانه (کرد و ترک زبان)	جدول شماره ۴-۳
۶۷	فراوانی و درصد شغل پدران دانش‌آموزان دوزبانه (کرد و ترک زبان)	جدول شماره ۴-۴
۶۹	فراوانی و درصد شغل مادران دانش‌آموزان دوزبانه (کرد و ترک زبان)	جدول شماره ۴-۵
۷۰	فراوانی و درصد کودکان بر حسب گذراندن دوره‌ی آمادگی	جدول شماره ۴-۶
۷۲	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده) کودکان دو زبانه	جدول شماره ۴-۷
۷۳	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده) کودکان دو زبانه	جدول شماره ۴-۸
۷۳	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده) کودکان دو زبانه	جدول شماره ۴-۹
۷۴	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده) کودکان دو زبانه بر حسب گذراندن دوره‌ی آمادگی	جدول شماره ۴-۱۰
۷۴	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات پیچیده) کودکان دو زبانه بر حسب گذراندن دوره‌ی آمادگی	جدول شماره ۴-۱۱
۷۵	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (طرح واره کلی) کودکان دو زبانه بر حسب گذراندن دوره‌ی آمادگی	جدول شماره ۴-۱۲
۷۶	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده) کودکان دو زبانه بر حسب سواد پدر	جدول شماره ۴-۱۳
۷۷	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات پیچیده) کودکان دو زبانه بر حسب سواد پدر	جدول شماره ۴-۱۴
۷۷	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات طرح واره کلی) کودکان دو زبانه بر حسب سواد پدر	جدول شماره ۴-۱۵
۷۸	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده، پیچیده، طرح واره کلی) کودکان دو زبانه بر حسب سواد مادر	جدول شماره ۴-۱۶
۷۹	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده، پیچیده، طرح واره کلی) کودکان دو زبانه بر حسب شغل پدر	جدول شماره ۴-۱۷
۸۰	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده، پیچیده، طرح واره کلی) کودکان دو زبانه بر حسب شغل مادر	جدول شماره ۴-۱۸
۸۰	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات ساده) کودکان دو زبانه بر حسب جنسیت	جدول شماره ۴-۱۹
۸۱	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات پیچیده) کودکان دو زبانه بر حسب جنسیت	جدول شماره ۴-۲۰
۸۱	آزمون تفاوت میانگین مهارت نوشتاری (جملات طرح واره کلی) کودکان دو زبانه بر حسب جنسیت	جدول شماره ۴-۲۱

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان شکل	شماره شکل
۲۵	الگوی اول کمپل	۱-۲
۲۵	الگوی دوم کمپل	۲-۲
۲۶	الگوی اسپولسکی	۳-۲
۲۷	الگوی مک کی	۴-۲
۲۹	الگوی اشترن	۵-۲
۳۱	الگوی پیشنهادی دکتر زندی	۶-۲
۴۷	الگوی هیز وفلاور	۷-۲

فصل اول:

طرح تحقیق

ورود به مدرسه تحولی بزرگ در زندگی فردی و اجتماعی کودکان ایجاد می‌کند خصوصاً در کشوری مانند ایران که درصد قابل توجهی از این کودکان برای اولین بار از محیط خانه دور می‌شوند و معمولاً با مهارت های زبانی آشنایی ندارند. در این محیط جدید تغییرات جدیدی هم بوجود می‌آید که یکی از آنها پیچیدگی نیازهای زبانی در مدرسه است. کودک تا پیش از ورود به مدرسه از زبان برای سخن گفتن درباره زبان (فرا زبان) استفاده نمی‌کرد ولی ورود به مدرسه کسب این مهارت را الزامی می‌کند. مهارت خواندن یکی از مشکل‌ترین مهارتهایی است که فرد در تمام عمر کسب می‌کند، در سواد خواندن فرد ابتدا می‌آموزد که بخواند و سپس در تمام عمر می‌خواند تا بیاموزد و ارتباط مؤثری با دیگران برقرار کند.

دانش آموزی که به مهارت خواندن تسلط نداشته باشد در فهم سوال ریاضی با مشکل روبرو می‌شود و نمی‌تواند به مرحله حل مسئله برسد. دانش آموزی که به مهارت نوشتن تسلط نداشته باشد در پاسخ به سوالات علوم با مشکل روبرو می‌شود. در مقاطع تحصیلی بالاتر دانشجو و دانشمندی که به مهارت نوشتن تسلط نداشته باشد نمی‌تواند دستاوردهای بدیع خود را به رشته تحریر درآورد و در اختیار دیگران قرار دهد. چنین فردی نمی‌تواند در چرخه تولید علم جهانی وارد شود.

زمانی که والدین فرزندانشان را به کلاس درس می‌آورند، ارزشمندترین و گرانبهارترین دارایی خود را در مدارس ما به ودیعه می‌نهند. هیچ خدمتی مهم‌تر از این نیست که شرایط اطمینان بخشی فراهم آوریم تا هنگامی که این کودکان در حیات جوانانی مدرسه را ترک می‌کنند مجهز به مهارت های زبانی باشند که شرط لازم موفقیت آنها در مشارکت فعال در جامعه اطلاعاتی است. جامعه‌ای که در آن هر روز بیش از پیش بر قدرت و غنای زبان برای برقراری ارتباط موثر افزوده می‌شود. تغییرات اقتصاد جهانی، فناوری‌ها، اطلاعات جدیدی تولید کرده است و به همراه آن سوادهای جدید تولید شده‌اند. در این دنیای جدید آنچه برای آینده سواد دانش‌آموزان ما حیاتی است توانایی شناسایی مسائل مهم، جمع‌آوری و ارزیابی و نقد اطلاعات مرتبط از شبکه های اطلاعاتی، استفاده از این اطلاعات برای حل مسائل اصلی، و سپس ارائه شفاف راه حل به دیگران. کوتاه سخن اینکه اقتصاد جهانی و تغییرات فناوری اطلاعات که به تبع آن رخ داده ماهیت کار و ماهیت سواد را تغییر داده است. (موهبت یادگیری زبان از موسسه‌ی پژوهشی برنامه ریزی درسی و آموزشی سایت اینترنتی) تنوع زبانی در جوامع بشری امری نسبی و غیر قابل انکار است و معمولاً بر اساس محدودیت‌های ملی مورد سنجش قرار می‌گیرد. بر این اساس، مقام اکثریت به زبان‌های خاصی اختصاص می‌یابد و بقیه‌ی زبان‌ها بر حسب شرایط خاص ملی در جایگاه اقلیت قرار می‌گیرند. (سلحشور، ۱۳۷۸)

اگر به شکلی دقیق به جامعه ایران نگاهی بیندازیم، تنوع زبانی به صورتی محسوس را مشاهده می‌کنیم. به این نحو که زبان فارسی در مقام اکثریت زبان‌های دیگر را تحت شعاع قرار داده و نیز به عنوان زبان ملی و برقرار کننده‌ی ارتباط بین افراد جامعه با زبان های متفاوت عمل می‌کند. کودکانی که از بدو تولد در خانواده‌هایشان به زبان فارسی صحبت می‌کنند و ساختار زبان فارسی را یاد گرفته‌اند و در بدو ورود به مدرسه نیز با ساختار دستوری و نوشتاری این زبان آشنا می‌شوند، در اصطلاح به این کودکان یک زبانه گفته می‌شود. کودکان یک زبانه به طور طبیعی در برخورد با موضوعات آموزشی و نیز یادگیری مفاهیم، صرف نظر از توانایی هوشی با مشکلات و تناقض‌های کمتری روبه‌رو می‌شوند، در مقابل کودکانی که در

خانه به یک زبان مستقل (غیر از زبان فارسی) صحبت می‌کنند، و نیازهای ارتباطی خود را رفع می‌نمایند، اما در مدرسه با زبانی دیگر (زبان فارسی) مشغول تحصیل و آموزش و یادگیری می‌شوند، در اصطلاح کودکان دو زبانه نامیده می‌شوند وجود دارند. (باطنی، ۱۳۸۱)

در مقایسه کودکان یک زبانه با کودکان دوزبانه که در معرض آموزش رسمی قرار می‌گیرند این مطلب را می‌توان عنوان کرد که دوزبانه‌ها در مدرسه صرف نظر از توانایی هوشی، نیاز به فعالیت بیشتری برای جذب و یادگیری مطالب ارائه شده از سوی معلم نسبت به دانش آموزان یک‌زبانه دارند، چرا که در هنگام یادگیری موضوعی از درس نیز به کد گذاری و کد برگردانی مضاعف همان موضوع را دارند؛ این کار مستلزم صرف انرژی بیش‌تری است.

یادگیری مهارت‌های زبانی (گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن) به ترتیب در برهه‌ی خاص زمانی و با فاصله صورت می‌گیرد به این معنی که مهارت (گوش دادن و صحبت کردن) را در محیط خانواده و نیز اجتماع دوستان و هم‌سالان و قبل از ورود به مدرسه یاد می‌گیرد و مهارت‌های (خواندن و نوشتن) به طور رسمی بعد از ورود به مدرسه یاد می‌گیرد؛ طبیعتاً دانش آموز یک زبانه که با یک ساختار زبانی مشترک (قبل و بعد از ورود به مدرسه) آشنا است تفاوت چندانی در آنچه که می‌شنود، صحبت می‌کند، می‌خواند و می‌نویسد را حس نمی‌کند. اما شرایط برای دانش آموز دو زبانه کاملاً برعکس است چرا که او با یک زبان کاملاً متفاوت وارد مدرسه شده و در اولین روز مدرسه با زبانی غیر از زبان مادری خود باید بشنود، صحبت کند و بعدها بخواند و بنویسد و در نهایت به یادگیری در سطوح بالاتر خواهد پرداخت. مهارت‌های زبانی را در یک تقسیم بندی می‌توان به شفاهی (گوش دادن و صحبت کردن) و کتبی (خواندن و نوشتن) تقسیم کرد. مهارت خواندن و نوشتن به صورت رسمی و در مدرسه آموزش داده می‌شود، مهارت خواندن را می‌توان پیش‌نیاز مهارت نوشتن فرض کرد چرا که دانش‌آموزی در مهارت خواندن موفقیت خوبی کسب کرده، در مهارت نوشتن نیز می‌تواند موفقیت نسبی را بدست آورد. مهارت خواندن این توانایی را به فرد می‌دهد که تا گنجینه لغات خود را افزایش داده و با شکل و قالب انواع نوشته آشنا شود تا در نهایت خود بتواند به چنین توانایی (نوشتن) دست پیدا کند. (زند، ۱۳۸۳)

مهارت نوشتن عالی‌ترین سطح مهارت‌های زبانی است چون با ترکیب دانسته‌های قبلی به خلق اثری جدید می‌پردازد و افرادی در این امر موفق می‌شوند که که مهارت‌های قبلی را به خوبی فراگرفته باشند و زمینه‌ی مناسبی برای مهارت نوشتن داشته باشند. (ربانی، ۱۳۸۴)

اگر برگردیم به تفاوت افراد دو زبانه با یک زبانه‌ها، به این نتیجه خواهیم رسید که برنامه‌ی یک زبانه‌ها با دو زبانه‌ها بنا بر اصل تفاوت زبانی باید دارای تفاوت باشد تا دو زبانه‌ها نیز به اندازه‌ی یک زبانه در دریافت و یادگیری مطالب موفق باشند.

اگر برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی در این تصور خود که همه افرادی که کتاب فارسی اول دبستان را دست می‌گیرند. تمام و کمال با ساختار زبان فارسی آشنا هستند؛ تجدید نظر نمایند و کتاب‌ها را فقط براساس فارسی معیار تألیف نمایند بلکه سایر عوامل و فاکتورها را مد نظر قرار دهند و سایر اقلیت‌های زبانی موجود در کشور توجه نمایند و به طور خلاصه به امر دوزبانگی در ایران توجه کافی را بنمایند؛ نتایج ارزنده‌ای برای آموزش و پرورش کشور در بر خواهد داشت و در دراز مدت شاهد موفقیت‌های چشمگیر فرزندان این مرز و بوم در سطوح علمی خواهیم بود.

۱- بیان مسأله تحقیق:

تحقیق حاضر به بررسی تأثیر دو زبانگی بر مهارت نوشتار^۱ (زبان فارسی) دانش‌آموزان دوزبانه کرد و ترک مقطع ابتدایی می‌پردازد. با توجه به این که در داخل مرزهای ایران تعداد زیادی از اقوام و ملل، با آداب و رسوم و زبان و لهجه متفاوت زندگی می‌کنند، توجه به تفاوت‌های فرهنگی، اقلیمی و زبان آنها در فرایند آموزش اهمیت ویژه‌ای پیدا کرده است. از میان این اقوام کردها و ترک از تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای با زبان رسمی کشور (فارسی) دارند، که به صورت متمرکز در استانهای کردستان، آذربایجان غربی، کرمانشاه، ایلام و ترکیها در آذربایجان، قزوین، زنجان و... به صورت پراکنده عمدتاً در تهران، خراسان و... زندگی می‌کنند. به لحاظ جغرافیایی ترکیها همسایگی نزدیک با کردها دارند و این همسایه بودن به لحاظ فرهنگی نیز بر هر دو قوم تأثیر گذار بوده است.

از دیدگاه روانشناسی زبان توجه به مشکلات فراگیری زبان رسمی برای کودکان دوزبانه از جمله کودکانی که زبان مادری آنان کردی می‌باشد قابل تأمل است. نظر به این که خواندن و نوشتن زبان فارسی در کشور ایران یکی از اهداف اصلی دوره‌ی ابتدایی محسوب می‌شود و با توجه به توضیحات ذکر شده، فرق فرهنگی میان فرهنگ و زبان غالب و فرهنگ و زبان تابع وجود دارد. تعداد زیادی از دانش‌آموزان دوزبانه در یادگیری مهارت‌های زبانی (خواندن و نوشتن) که در دوره ابتدایی به آن‌ها پرداخته می‌شود، دچار مشکلاتی می‌شوند و به تبع آن در درک و فهم سایر دروس نیز با مشکل روبرو می‌شوند و در نهایت موجب بروز مشکلات عاطفی می‌گردد (بدری، رحیم ۱۳۸۰). «اگر یک فرد عادی یادگیری زبان تازه را به جای حرف زدن با خواندن و نوشتن یا با حفظ کردن مشتق قاعده و صورت بیاموزد، به احتمال قوی موفقیت سریعی به دست نخواهد آورد» (رابرت اندرسن سال ۱۹۱۱). مهارت‌های نوشتاری مرکز ثقل یادگیری‌های مدرسه است و نشان دهنده دانش مفهومی است که دانش‌آموزان در سیستم مدرسه فرا می‌گیرند. دانش نوشتاری نیاز به انواع مختلف فرایندهای شناختی از جمله: بیان معانی، تعمیم معانی، انتخاب بهترین فرم زبان برای این معانی و مرور معانی. (فردریکسن و دومینیک ۱۹۸۱).

هم چنانکه هیز و فلاور^۲ (۱۹۸۱) اشاره دارند، نوشتن یک فرایند پیچیده‌ای است که در آن یک ایده تعمیم می‌یابد و سازمان دهی و به وجود آوردن این ایده نیازمند انعطاف در فعالیت‌های ذهنی نویسنده است.

زمانی که نویسنده یک متن را می‌نویسد می‌بایست مدل‌های ترکیبی پیچیده را به کار گرفته و طرحی برای محتوا و سازماندهی آن ارائه دهد (هیز ۱۹۸۳). قسمت اعظم فرایند نوشتن برای یک نویسنده خوب صرف رشد اهداف کلی و بیان ایده‌ها می‌شود. (هیز و فلاور ۱۹۸۳) معتقدند که هم کیفیت و هم کمیت این اهداف به توانایی نویسنده بستگی دارد.

مفهوم (باسوادی)^۳ هم چنانکه اسنو^۴ ۱۹۸۳ به آن اشاره دارد شامل فعالیت‌ها و مهارت‌هایی است که عمدتاً با استفاده از خواندن و نوشتن همراه است. نوشتن به عنوان یک فعالیت شناختی انواع خاصی دانشی است که به وسیله نویسنده حفظ شده و آن را مورد استفاده قرار می‌دهد، برای مثال، برای نوشتن یک جمله، نویسنده بایستی یک بیان روشن و شفاف را در قالب معنا بیافریند و کلمات بایستی یک الگوی متوالی روشن را دنبال کنند تا جمله به نحوی نوشته شود. مهارت نوشتاری طرقی را برای خلق معانی روشن تدارک می‌بینند. بچه‌های دبستانی مشکلاتی برای نوشتن جمله دارند، بدین معنی که گاهی اوقات دانش‌آموزان جملاتی را می‌نویسند که فاعل یا فعل آن حذف شده و جمله کامل نیست و سعی دارند که

^۱ Writing skill

^۲ Hayes & Flowers

^۳ literacy

^۴ Snow

کلمات متعدد را با «و» به هم دیگر بچسبانند. تحقیقات نشان می‌دهد که دانش‌آموزانی که در نوشتن توان بالایی دارند معمولاً جملات پیچیده^۱ می‌نویسند. (کارلایزل، ۱۹۸۷-۱۹۸۶)

شکل نوشتاری زبان عالی‌ترین و پیچیده‌ترین شکل ارتباط است. در سلسله مراتب مهارت‌های زبان، نوشتن، آخرین مرحله‌ای است که آموخته می‌شود. آموخته‌های بنیادی و تجارب مفید مهارت‌های زبانی در گوش دادن، سخن گفتن و خواندن در واقع پیش‌نیازی برای نوشتن محسوب می‌شوند (انوشه پور، ۱۳۷۲).

مهارت نوشتن در زبان فارسی مستلزم سطح بالایی از درک و بازنمودهای نمادین و انطباق حرف و صدا و نیز توانایی تجزیه و ترکیب واژگان، تکواژ و اطلاعات دستوری است (رشد آموزش ابتدایی، ش ۵۸). زمانی که والدین و یا اعضای خانواده همراه با کودک، در صدد «نوشتن» بر می‌آیند، در حقیقت به کودک یاد می‌دهند که چگونه مثل یک نویسنده افکار و احساسات خود را روی کاغذ بیاورد.

با توجه به این نکته که کودکان در منطقه آذربایجان غربی (مهاباد) در خانه به زبان مادری (کردی) صحبت می‌کنند و در مدرسه زبان فارسی را می‌آموزند و به این زبان می‌خوانند و می‌نویسند. در کنار این دانش‌آموزان بومی (کرد زبان) دانش‌آموزانی که به تبعیت از والدین در این شهرستان زندگی می‌کنند و با زبان آذری (ترکی) صحبت می‌کنند. در منطقه آذربایجان غربی (مهاباد) زبان نوشتاری (کردی و ترکی) به صورت رسمی آموزش داده نمی‌شود که کودکان آن را فرا بگیرند، لذا کودک دو زبانه مجبور است چند عمل یادگیری، ترجمه و تفسیر را همزمان با هم انجام داده و این خود منشأ مشکلاتی در یادگیری می‌باشد و محقق در این تحقیق بر آن است که با طرح سوالات و فرضیه‌هایی در رابطه با بررسی اثرات دوزبانه‌گی بر نوشتار دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی و جمع‌آوری اطلاعات دسته اول در زمینه مهارت نوشتار دانش‌آموزان دوزبانه، و تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده و در نهایت نتیجه‌گیری از این تحقیق که برنامه‌ریزان و مسئولان آموزشی کشور را برای تهیه‌ی برنامه درسی متناسب با مناطق دوزبانه تشویق نماید و در صدد بهبود برنامه‌های آموزشی در این مناطق برآیند.

جهت اندازه‌گیری مهارت نوشتاری کودکان دو زبانه و همچنین متغیرهای اثر گذار بر آن، ابتدا بازدهی زبانی^۲ آنان را اندازه گرفته و سپس متغیرهای دیگر را مورد سنجش و اندازه‌گیری قرار می‌دهیم. (سواد والدین، شغل والدین، دوره‌آمادگی و...)

بازدهی زبانی همچنانکه لاناووا و اسنو^۴ (۱۹۸۹) عنوان کرده‌اند به معنی توانایی خلق جملات طولانی‌تر و پیچیده‌تر است که نشان دهنده رشد مهارت‌های نوشتاری است. بازدهی زبانی یکی از وسایل ارزیابی مناسب برای شناخت توانایی نوشتاری کودکان دوزبانه است. بازدهی زبانی - شناختی و مهارت‌های تکنیکی از ابزارهای معمول و متداول برای ارزیابی زبانی نوشتن کودکان دوزبانه است. (کارلایزل، ۱۹۸۶) و (لاناووا و اسنو، ۱۹۸۹).

در این تحقیق بازدهی زبانی به معنی طول جمله و پیچیدگی جمله است. اندازه‌گیری بازدهی زبانی بر اساس شمارش تعداد کلمات، جملات ساده و پیچیده است، همچنانکه «لاناووا و اسنو» اشاره دارند توانایی ایجاد و خلق جملات نوشتاری طولانی‌تر و پیچیده‌تر یکی از متغیرهای پیش‌بین در رشد نوشتاری کودکان دوزبانه است.

^۱ syntactic

^۲ Carlisle

^۳ linguistic productivity

^۴ Lanavza & now

^۵ Carlisle

۲-۱ هدف‌های تحقیق:

در این تحقیق هدف آن است که مهارت‌های نوشتاری کودکان دوزبانه کرد و دو زبانه ترک که در این منطقه مشغول تحصیل در دوره‌ی ابتدایی هستند مقایسه نماییم و به بررسی تأثیر دو زبانی بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دو زبانه‌ی (کردی-فارسی) و (ترکی-فارسی) در دوره‌ی ابتدایی پایه‌های (چهارم و پنجم) که در منزل به زبان مادری صحبت می‌کنند و در مدرسه به زبان فارسی می‌خوانند و می‌نویسند بپردازیم. در شهرستان مهاباد به کودکان کرد زبان، زبان نوشتاری کردی به صورت رسمی آموزش داده نمی‌شود، لذا همین امر که کودکان دوزبانه در یادگیری زبان فارسی ناچار به انجام فعالیت‌های ذهنی و شناختی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان یک‌زبانه می‌باشند محقق را برآن داشت به بررسی اثرات دوزبانی بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دو زبانه در شهرستان مهاباد بپردازد.

هدف اصلی: بررسی تأثیر دو زبانی بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دوزبانه کرد و ترک دوره‌ی ابتدایی (پایه‌های چهارم و پنجم) شهرستان مهاباد و مقایسه آن‌ها باهم.

۳-۱ هدف‌های جزئی:

- مقایسه کودکان دو زبانه کرد زبان و ترک زبان در مهارت نوشتاری.
- بررسی تأثیر کلاسهای آمادگی بر مهارت نوشتار کودکان دو زبانه .
- بررسی تأثیر سواد والدین بر مهارت نوشتار کودکان دو زبانه .
- بررسی تأثیر شغل والدین بر مهارت نوشتار کودکان دو زبانه.
- بررسی رابطه جنسیت و تأثیر آن بر مهارت نوشتاری کودکان.

۴-۱ سوالات تحقیق:

- ۱- آیا بین کودکان دو زبانه (کرد-فارسی) و دوزبانه (ترک-فارسی) در مهارت نوشتاری تفاوت وجود دارد؟
- ۲- آیا گذراندن دوره آمادگی بر مهارت نوشتاری کودکان دو زبانه ترک و کرد به یک میزان اثر دارد؟
- ۳- آیا سطح سواد والدین دانش‌آموز دوزبانه بر مهارت نوشتاری آنان تأثیر دارد؟
- ۴- آیا شغل والدین در مهارت نوشتاری دانش‌آموزان تأثیر دارد؟
- ۵- آیا بین توانایی نوشتاری کودکان دو زبانه و جنسیت رابطه وجود دارد؟

۵-۱ فرضیه‌های تحقیق:

- بر اساس هدف‌های بیان شده برای این تحقیق و تحقق آن‌ها پنج فرضیه مؤثر برای تحقیق متصور است.
- ۱- تفاوت بین کودکان دو زبانه (کرد-فارس) و دوزبانه (ترک-فارس) در مهارت نوشتارشان وجود دارد.
 - ۲- گذراندن دوره‌ی آمادگی (یک ماهه و یک ساله) بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دوزبانه تأثیر دارد.
 - ۳- بین سواد والدین و مهارت نوشتاری کودکان دوزبانه رابطه وجود دارد.
 - ۴- شغل والدین بر مهارت نوشتاری دانش‌آموزان دوزبانه تأثیر دارد.
 - ۵- بین توانایی نوشتاری کودکان دو زبانه و جنسیت رابطه وجود دارد.

۶-۱ تعریف کلید واژه‌ها و اصطلاحات به کاررفته در تحقیق

زبان یکی از جنبه‌های رفتاری انسان می‌باشد که به وسیله مجموعه‌ی محدودی واژه و با اعمال تعداد محدودی قاعده، تعداد نامحدودی جمله در جهت انتقال و ایجاد ارتباط تولید می‌شود.

زبان بر نظام ساخته شده از آواها، یعنی کلمات، استوار است و همین نظام است که زبان را تشکیل می‌دهد. زبان برای بیان منظور و ایجاد رابطه به کار می‌رود. همچنین زبان مجموعه‌ای از نمادها یا نشانه‌هایی است که طبقه بندی اشیاء و رویدادها و سازمان‌دهی تفکر را ممکن می‌سازد. (حمزه گنجی، ۱۳۸۴)

دوزبانه: به افرادی اطلاق می‌گردد که قبل از ورود به دبستان از زبانی غیر از زبان رسمی جهت برقراری ارتباط استفاده کرده‌اند. زبان اول آن‌ها با زبان دوم از نظر ساختاری و نحوی و معنایی تفاوت قابل ملاحظه‌ای دارند.

دو زبانی: به معنی دانستن و به کار بستن دوزبان متفاوت است، به طوری که فرد بتواند از هر یک از دو زبان بسته به موقعیت - برای رفع نیازهای ارتباطی خود استفاده کند (نیلی پور، ۱۳۷۱)

اصطلاح زبان دوم یعنی زبانی که پس از تثبیت نسبی زبان اول یا زبان مادری فراگرفته می‌شود. این اصطلاح رانمی‌توان در مورد کودکی به کاربرد که در محیطی دوزبانه، دو زبان را به طور هم‌زمان یاد گرفته است. (علی زردی، ۱۳۸۰)

فرد دو زبانه به کسی گفته می‌شود که می‌تواند به دو یا چند زبان تکلم کند که از لحاظ آوایی واژگانی و دستوری متفاوتند. (براهنی، ۱۳۷۱)

یک زبانه: به افرادی اطلاق می‌شود که زبان آن‌ها قبل از ورود به مدرسه و هنگام ورود به مدرسه یکسان است.

یک فرد عادی که در خانواده‌ی فارسی زبان بزرگ شده و در تمام دوران مدرسه به فارسی به او درس داده می‌شود، فردی است «یک زبانه» یعنی او فقط یک زبان را به کار می‌برد. (باطنی، ۱۳۸۱)

دوره‌ی ابتدایی: به اولین مرحله از آموزش عمومی اطلاق می‌شود که هدف اصلی آن آموزش خواندن و نوشتن و حساب کردن می‌باشد.

مهارت‌های زبانی: زبان به چهار شیوه در جوامع انسانی ایجاد ارتباط می‌کند که عبارتند از گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن. دو مهارت گوش دادن و صحبت کردن به جهت این‌که گفتاری بوده نیاز به آموزش ندارد دانش‌آموزانی که به مهارت‌های گوش دادن صحیح و درک مطلب شفاهی تسلط کافی داشته باشند و بتوانند از زبان گفتاری خود به